

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ КОРІННИХ НАРОДІВ СВІТУ

9 СЕРПНЯ

Міжнародний день корінних народів світу, встановлений Генеральною Асамблеєю ООН у 1994 році, відзначається щорічно 9 серпня для підвищення обізнаності про права, культури та внесок корінних народів. Для України ця дата набула особливого значення після 2014 року, ставши символом боротьби корінних народів України — кримських татар, караїмів і кримчаків — за право жити на своїй батьківщині в українському Криму. Ця довідка висвітлює історичний контекст, сучасні виклики, зусилля України щодо підтримки корінних народів, їхню стійкість і культурну спадщину, а також роль медіа в протидії російській пропаганді та підтримці цих громад.

Історичний контекст

Корінні народи України — кримські татари, караїми та кримчаки — є носіями глибокої історичної тяглості, яка формувала багатокультурний характер півострова. Вони зробили вагомий внесок у мовну, релігійну, архітектурну та інтелектуальну спадщину України. Кримські татари, зокрема, відіграли провідну роль у політичному житті регіону, включаючи створення Кримської Народної Республіки у 1917 році, яка прагнула співпраці з Українською Народною Республікою на засадах демократичного самовизначення. У 1991 році кримськотатарський народ одногolosно підтримав незалежність України і згодом активно інтегрувався у її політичне та культурне життя.

Історія цих народів сповнена важких випробувань. У травні 1944 року радянська влада депортувала близько 200 тисяч кримських татар до Середньої Азії в умовах, які призвели до загибелі десятків тисяч людей від голоду та хвороб. Караїмів та кримчаків переслідували як за радянської влади, так і під час нацистської окупації. Караїмів у 1930-х роках репресували разом із іншими релігійними меншинами, а кримчаків нацисти знищували за єврейське походження: у 1941-1942 роках у Криму розстріляли майже всіх представників цієї громади.

Попри важкі випробування, кримським татарам вдалося зберегти свою національну ідентичність, повернутися з депортації та відновити власний представницький орган — Меджліс. Вони продовжили розвивати рідну мову, літературу, культуру та зберігати традиції. Караїми залишили після себе унікальну релігійну спадщину — зокрема, кенаси в Євпаторії, які досі існують як історичні пам'ятки. Кримчаки, попри свою майже зниклу чисельність, ведуть боротьбу за збереження кримчацької мови, релігії та звичаїв.

Сучасна ситуація в Криму

20 лютого 2014 року Росія розпочала процес тимчасової окупації Криму, згодом спробувавши легітимізувати свої дії через так званий "референдум" 16 березня, який міжнародна спільнота визнала нелегітимним, зокрема, в межах резолюції Генеральної Асамблеї ООН 68/262 від 27 березня 2014 року.

Історія утисків української та кримськотатарської ідентичності в Криму має глибоке коріння — ще з часів Російської імперії та особливо радянської доби, коли владою активно проводилась політика русифікації, включно з масовим перейменуванням населених пунктів, знищенням пам'яток та витісненням рідних мов. З початком тимчасової окупації Кримського півострова у 2014 році ці процеси набули нової, ще більш агресивної форми. Корінні народи України зіштовхуються із систематичними порушеннями прав. Окупаційна адміністрація використовує російське законодавство, яке поширила і на тимчасово окуповану територію і на громадян, які там проживають, для придушення інакодумства, а багатьох українців і кримських татар окупанти примусово депортували або змусили покинути півострів. Послідовне витіснення будь-яких згадок української та кримськотатарської ідентичності веде до знищення культурної спадщини, включаючи перейменування топонімів, нищення кримськотатарської літератури та привласнення культурних об'єктів, які видаються за "російські". Мілітаризація Криму перетворила півострів на військову базу, а екологічна деградація та експлуатація ресурсів погіршують умови життя.

Станом на 23 червня 2025 року щонайменше **220** осіб перебуває в ув'язненні через політично вмотивовані переслідування, організовані окупаційною адміністрацією Росії в Криму. З них **133** — представники кримськотатарського народу, яких безпідставно звинувачують у "тероризмі" чи "екстремізмі". Ці репресії є частиною свідомої політики, спрямованої на придушення будь-якого опору, обмеження основних свобод і витіснення корінного народу з його історичної батьківщини.

До того ж станом на 17 липня 2025 року зафіксовано щонайменше **1472** справи, передані до так званих "судів" за статтею 20.3.3 КпАП РФ, яка передбачає відповідальність за так звану "дискредитацію збройних сил РФ".

У **1340** випадках уже винесено вироки у вигляді штрафів або інших покарань, тоді як **55** справ залишаються на розгляді. Росія нормалізує насильство, а майже кожна друга особа, яка зазнає переслідування в окупованому Криму за проукраїнську позицію — жінка.

Зусилля України щодо підтримки корінних народів

Україна активно працює над захистом прав корінних народів. У липні 2021 року Верховна Рада України ухвалила Закон України "Про корінні народи України", визнавши кримських татар, караїмів і кримчаків корінними народами України. Цей закон гарантує їхні культурні, освітні та мовні права, а також захист від примусової асиміляції чи переселення. У 2022 році Кабінет Міністрів України затвердив Стратегію розвитку кримськотатарської мови на 2022-2032 роки. Починаючи з 2021 року, тривав процес розробки нової орфографії кримськотатарської мови на основі латинської абетки, а вже в травні 2025 року Міністерство освіти і науки України запустило онлайн-платформу для навчання української та кримськотатарської мов для жителів окупованого Криму. У травні 2023 року Урядом затверджено Концепцію Державної цільової національно-культурної програми **"Єдність у розмаїтті"** на період до 2034 року, яка передбачає реалізацію культурних та освітніх ініціативи корінних народів.

Активно залучене також і Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим, яке розробляє зміни до законодавства у сфері захисту прав корінних народів, ініціює воркшопи для молоді з-поміж корінних народів України, національні та міжнародні адвокаційні кампанії, зокрема, в межах самітів Кримської платформи та міжнародної конференції "Crimea Global", бере участь у формуванні політик щодо реінтеграції тимчасово окупованих територій та підтримує ініціативи на стику державної політики й громадського сектора. Представництво також координує міжвідомчі дії, пов'язані з розвитком освітніх програм та захистом культурної спадщини корінних народів, а також долучається до організації та проведення заходів із вшанування значущих для суспільства подій, зокрема 18 травня — Дня пам'яті жертв геноциду кримськотатарського народу. З 2023 року триває акція "Листи до вільного Криму" — спільний проєкт ініціатива Представництва Президента України в АР Крим, громадських організацій "ПЕН Україна", "Центр прав людини ZMINA", в межах якого люди можуть написати листи незаконно ув'язненим громадянам України, яких окупаційні адміністрації утримують в окупованому Криму або з території окупованого Криму депортували на територію РФ.

Міністерство закордонних справ України у 2021 році ініціювало Програму адвокаційного менторства кримських політв'язнів, до якої долучилось також Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим. Програма спрямована на привернення уваги міжнародної спільноти до ситуації з правами людини в окупованому Криму, фактів незаконного утримання громадян України в неволі, зокрема кримських татар, часто в неприйнятних умовах та без доступу до елементарних благ, а також на території Російської Федерації. Також міністерство спільно з Меджлісом кримськотатарського народу та Представництвом Президента України в Автономній Республіці Крим активно працює з урядами та парламентами іноземних країн для визнання ними актом геноциду депортацію кримськотатарського народу у 1944 році.

Чому 9 серпня – ключова дата інформаційної політики

Міжнародний день корінних народів світу — це не лише символічна дата, а й важливий інформаційний привід для підсилення голосу корінних народів України та привернення уваги до ситуації в окупованому Криму. Цей день дозволяє фокусувати суспільну і міжнародну увагу на тих процесах, які РФ намагається приховати або спотворено висвітлити: репресіях, витісненні ідентичності, знищенні культурної спадщини, зникненні мов і системній русифікації.

Російська Федерація послідовно витісняє з публічного простору національне питання, стираючи ідентичність, паралельно просуваючи ідею "єдиного російського народу" — як у самій Росії, так і на окупованих територіях. Саме 9 серпня варто говорити про громадян, які живуть під окупацією, чинять спротив і потребують підтримки.

Теми, які важливо висвітлювати цього дня:

- Системні репресії окупантів проти корінних народів України: Окупаційна адміністрація в Криму здійснює політичні переслідування, фабрикує справи проти активістів, журналістів і релігійних діячів. Затримання, катування, викрадення — все це стало повсякденністю в умовах російської окупації. Реальні історії жертв дозволяють показати масштаби насильства — не абстрактно, а через долі конкретних людей.
- Культурна асиміляція і русифікація: Під виглядом "захисту традицій" РФ впроваджує політику системного витіснення кримськотатарської, караїмської та кримчацької ідентичностей. Освітні програми переписуються, українська та кримськотатарська мови фактично витіснені із освітніх програм для вивчення у закладах освіти, національні символи та свята — забороняються або маргіналізуються.
- Знищення культурної спадщини: Після окупації Криму російська федерація цілеспрямовано знищує культурну спадщину півострова, прикриваючись так званою "реставрацією". Найбільш показовий приклад — Ханський палац у Бахчисарай: без участі фахівців "будівельники" замінили історичні покрівлі на сучасні матеріали, дерев'яні балки — на металеві конструкції, що спричинило тріщини у стінах; фрески змивали струмом води під тиском, а проводку врізали в автентичні мури. Подібне варварство торкнулося й інших об'єктів. Музей Лесі Українки в Ялті після т.з. "реставрації" реорганізували: українську експозицію ліквідовано, будівлю інтегровано до музею, присвяченого російським діячам.

Херсонес Таврійський перетворено на політичний інструмент: знищено археологічні шари, зведено нові амфітеатри, монастир і музей "Криму і Новоросії", що просуває наратив про "колиску російської державності". Росія послідовно нищить або перекручує ті елементи культурної спадщини, які пов'язані з українською державністю чи кримськотатарською ідентичністю, паралельно насаджуючи власні імперські міти. Ці дії грубо суперечать міжнародному праву. Як держава-окупант, РФ зобов'язана згідно з IV Женевською конвенцією 1949 року та Гаазькою конвенцією 1954 року охороняти захоплені культурні цінності, а не нищити та вивозити їх.

- Мілітаризація півострова:

Крим перетворено на військову базу, окупанти розміщують по всій території півострова додаткові об'єкти окупаційних військ, військову техніку та інше. Мілітарний контроль, тиск на родини військовозобов'язаних, використання освітніх програм для підготовки "майбутніх солдатів" в межах так званого "військово-патріотичного виховання" — усе це спрямоване на максимальне залучення місцевого населення до лав окупаційних військ для участі в агресивній війні проти України.

- Спротив і гідність:

Попри тиск, представники корінних народів України чинять ненасильницький спротив: зберігають мову, традиції, релігію. Вони створюють культурні простори, власні освітні та медійні ініціативи, ведуть цифрову боротьбу за правду. Кожна вишивка на фесі, кожен урок кримськотатарської мови — це форма непокори окупації. На території півострова також діють рухи спротиву: "Жовта Стрічка", "Кримські бойові чайки", "АТЕШ", "Зла Мавка", які поширюють листівки, збирають дані про окупантів і колаборантів, фіксують військову активність, документують порушення прав людини й здійснюють інші види супротиву окупантам. Крім мирного спротиву, тисячі мешканців Криму, в їх числі і кримські татари, захищають Україну зі зброєю в руках. Вони служать як у регулярних підрозділах ЗСУ, так і в добровольчих батальйонах, зокрема у "Крим", "імені Номана Челебіджіхана" та інших.

Російська пропаганда роками поширює фейки про покращення рівня життя кримських татар після окупації 2014 року, підтримку ініціатив зі сторони окупаційної адміністрації РФ тощо. Насправді ж окупаційні силовики чинять тиск на кримських татар, проводять обшуки у їхніх будинках, у мечетях, фабрикують справи, переслідують та викрадають людей. 9 серпня — це додаткова можливість спростовувати ці міти фактами, історіями живих людей, культурними маркерами, що не піддаються фальсифікації. Що частіше в міжнародному медіапросторі звучать факти про утиски, депортації, знищення мов, то ближче ми до притягнення до відповідальності держави-агресора. Актуалізація цієї теми працює на випередження — аби визнання злочинів стало не лише моральним, а й політико-правовим фактом.

Міжнародний день корінних народів світу є нагодою підкреслити важливість захисту прав і культур корінних народів України, які, попри окупацію Криму, продовжують боротьбу за свою ідентичність. Їхня стійкість, підтримана законодавчими ініціативами України та міжнародною солідарністю, є прикладом сили духу та прагнення до справедливості. Наша мета — забезпечити постійну присутність теми корінних народів у суспільних дискусіях, інтегруючи її в розмови про демократію, війну, європейський шлях і культурну спадщину, а не обмежуючи згадками у символічні дати. Регулярне висвітлення їхніх історій, викликів і успіхів підвищує обізнаність, сприяє єдності нації та допомагає протистояти агресії держави-окупанта — Росії.

Наші соціальні мережі

ppu.gov.ua

crimeaplatform

ppu.gov.ua

crimeaplatform

ppu_gov_ua

crimeaplatform

ppuark

crimeaplatform